

Vocea Civică

Volumul 5, Nr.1 (22)

Ianuarie-Februarie 1999

Interviuri cu:

◆
Jim Talent

*Președinte al Comisiei
Congresului SUA pentru
problemele micului
business*

◆
Alexandru Canțir

*Președinte al
Comitetului pentru
libertatea presei
din Moldova*

ÎNGERI ȘI BIROCRAȚI

James Madison, unul din părinții fondatori ai Constituției americane, credea că “Dacă oamenii ar fi îngeri, nu ar mai fi nevoie de nici un guvern.” Gîndul lui Madison a fost considerat drept o concepție “fățîș pesimistă cu privire la natura umană”, un semnal avertizînd că, “atunci cînd este vorba de putere, nu poți avea încredere în oameni.” De aici și pîrghiile create de sistemul american prin care să se verifice cum este folosită puterea încredințată celor aleși.

Celălalt model de guvernare democratică, reamintește un analist de talia lui Fareed Zakaria, este cel produs de Revoluția Franceză, model bazîndu-se pe o mai mare încredere în “fondul bun al ființei umane”. Ideea de bază ar fi că “atîta vreme cît oamenii sînt sursa puterii, aceasta trebuie să fie nelimitată pentru ca oamenii să poată crea o societate echitabilă.”

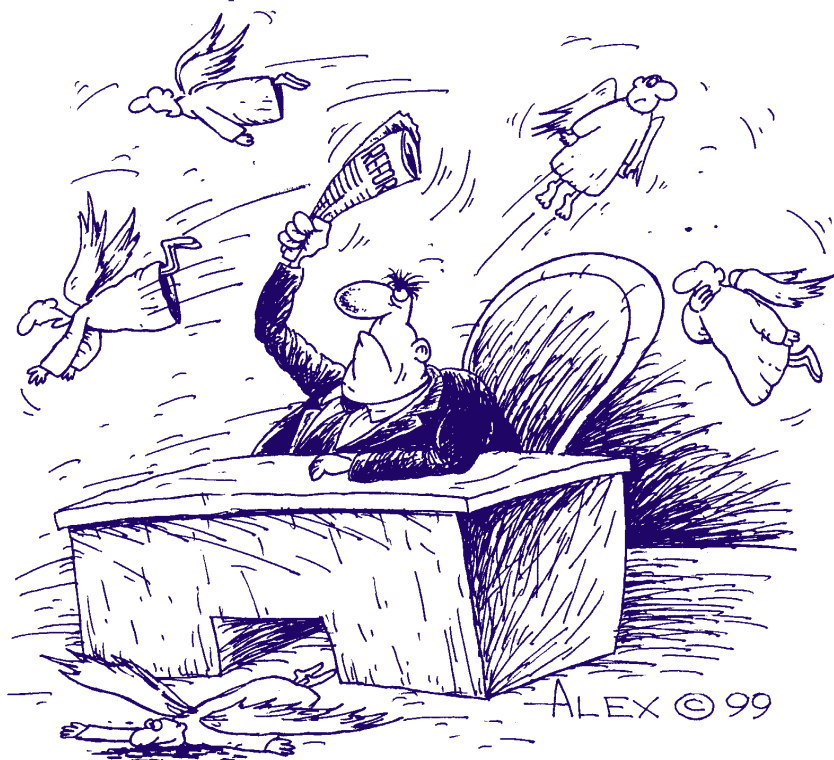
Indiferent care din aceste modele a fost adoptat, orice guvernare democratică se bazează pe o administrație. Cînd ramurile acestei administrații tind să dea mai multă atenție aspectelor formale decît celor de fond, ele sînt percepute de cetățean

drept birocratii. Iar cînd lucrurile merg foarte prost, omul se găsește între o utopie (îngerul) și o caricatură grotescă a administrației (birocratul).

La ora scrierii acestor rînduri, două sînt evenimentele de prim interes. Primul, formarea cabinetului Ion Sturza. Al doilea, stabilirea zilei de 23 mai drept dată a alegerilor locale. Printre altele, se așteaptă un plus de transparență în activitatea executivului. Un cetățean neinformați este un simplu locuitor. Votul dat în necunoștință de cauză nu e cu nimic mai bun decît absenteismul. Un acces real la informația de ordin public ar putea diminua excesul de procedee reprobabile la care s-a recurs în campaniile anterioare.

Cît privește importanța alegerilor locale, mai ales privită prin prisma declanșării reformei teritorial-administrative și a intrării guvernării locale în drepturile ei firești, nu trebuie uitat că lumea de astăzi este una a interdependențelor. Descentralizarea rămîne o condiție majoră pentru a fi considerat un partener serios în orice proces de integrare. Spune-mi ce administrație locală ai, pentru a-ți spune cine ești. Adică, pentru a afla ce șanse ai să intri în rînd cu lumea.

Ion Tudoran

Buletin informativ

Moldova

Vocea Civică: *Pe cine reprezintă membrii Congresului Statelor Unite ale Americii și care sînt drepturile și obligațiile lor?*

Jim Talent: Membrii Congresului sînt aleși pe un termen de doi ani pentru a reprezenta interesele alegătorilor lor în capitala țării Washington. De exemplu, în cazul meu, aceasta include lupta pentru soluționarea problemelor majore cu care se confruntă circumscripția mea. Mă refer aici la promovarea și asigurarea bunei funcționări a proiectelor locale și la finanțarea adecvată a lucrărilor legate de îngrijirea digurilor. Dacă orașul St. Louis va mai avea vreodată de înfruntat o inundație de genul Mării Inundații din 1993, digurile de care dispune acum comunitatea vor fi destul de rezistente pentru a o proteja și în acest sens există destui bani federali care să asigure finanțarea proiectelor respective. Este foarte important pentru un congresman ales în cea de a doua circumscripție a statului Missouri să aibă cea mai mare grijă de soarta digurilor din orașul St. Louis.

Pe lîngă proiectele locale, un congresman urmează, de asemenea, să lucreze asupra politicilor de interes național. Drept exemplu poate servi reforma din 1996 a sistemului de protecție socială ceea

“Alegerile garantează că guvernării au puterea de a guverna doar pe baza consimțămîntului celor guvernați.”

ce a constituit o lovitură în cultura de dependență promovată pînă atunci.

Mă bucur nespus de mult de onoarea de a face tot ce-mi stă în puteri ca vocea poporului să fie auzită la Washington și eu unul iau foarte în serios responsabilitățile mele de congresman.

VC: *Ce mijloace folosiți pentru a ține legătura cu alegătorii dvs. și a fi la curent în permanență cu problemele și doleanțele lor?*

JT: Alegătorii mei au fost întotdeauna foarte activi în această privință și m-au ținut la curent permanent cu problemele și doleanțele lor. Noi dispunem de două birouri: unul se află în circumscripție, iar altul la Washington. Alegătorii mei îmi telefonează de nenumărate ori, primesc din partea lor zeci de mii de scrisori cu privire la o varietate inimaginabilă de probleme. Eu obișnuiesc să acord atenția cuvenită fiecărei scrisori și fiecărui apel telefonic. Apariția Internetului i-a determinat pe alegătorii mei să-mi caute pagina de Internet (home page) ca să afle ce se mai întîmplă la Washington, cu ce mă ocup eu acolo și cum ar putea ei să se implice în toate acestea.

VC: *Care sînt factorii majori ce asigură succesul în alegeri?*

JT: Capacitatea candidatului de a oferi alegătorilor un mesaj clar privind problemele cu care aceștia se confruntă, de a ști foarte bine ce vor oamenii și ce-i neliniștește cel mai mult, precum și manifestarea unei atitudini respectuoase față de alegători.

VC: *După ce criterii selectați membrii personalului care vă sprijină pe parcursul campaniei electorale?*

JT: Încerc să contez în special pe oamenii pe care-i cunosc de mai mulți ani și în care știu că pot avea încredere. Unii din ei au experiență politică, alții de-abia fac primii pași în acest domeniu. Cheia succesului este să găsești oameni onești, disciplinați și încrezători în propriile lor forțe.

VC: *Care sînt elementele de bază ale strategiei electorale?*

JT: Toate instrumentele necesare popularizării mesajului candidatului: televiziunea, radioul, afișele electorale, întîlnirile cu alegătorii, poșta, Internetul etc.

Candidatul trebuie să propage același mesaj clar și consistent în toate mijloacele de informare în masă.

VC: *Ce rol joacă alegerile în SUA?*

JT: Alegerile garantează că guvernării au puterea de a guverna doar pe baza consimțămîntului celor guvernați.

VC: *Ce le-ați dori cititorilor “Vocii Civice”?*

JT: Pace și bunăvoință, libertate și prosperitate. Domnul să-i binecuvînteze.

VC: *Vă mulțumim. ♦*

8 decembrie 1998, Washington.

“În Moldova încă se mai menține un control excesiv al statului asupra informației publice.”

Vocea Civică: În cursul anului trecut un grup de lucru a elaborat un studiu privind situația accesului la informația publică în Moldova și un proiect de Lege privind liberul acces la informația publică. Care sînt scopurile și importanța acestor documente?

Alexandru Canțir: Aș vrea mai întîi să reamintesc că grupul de lucru la care v-ați referit a fost format din jurnaliști și experți ai Comitetului pentru libertatea presei-Moldova (CLPM) și IFES-Moldova, precum și din alți jurnaliști locali. Acest grup, înainte de a purcede la elaborarea documentelor în cauză, a supus deja unei analize riguroase anumite aspecte ale situației privind accesul la informația de interes public. Această analiză urma a fi amplificată și încadrată într-un studiu al cărui scop era oferirea unei perspective imparțiale asupra adevăratei stări de lucruri în domeniul respectiv. Alcătuirea studiului și proiectului de lege au fost sprijinite financiar de către fundația Soros-Moldova în urma unui proiect comun al CLPM și IFES-Moldova.

În Moldova nu există deocamdată o lege care să asigure accesul liber la informația deținută de autoritățile statului și să ofere cetățeanului procedurile clare de obținere a acesteia. Prevederile din legislația curentă - atîtea cîte există la ora actuală - nu sînt cunoscute în măsura convenită și nu sînt sprijinite de instrumente ori mecanisme practice. Infrastructura necesară prin care instituțiile posesoare de informație ar comunica cu cetățenii abia urmează a fi creată.

Scopurile studiului sînt foarte firești. Unul din ele a fost acela de a stimula printr-o analiză - atît cît a fost în puterile unui grup de jurnaliști - preocuparea de a schimba ceva în situația în care societatea noastră mai e bolnavă de secretomanie. Care cetățean cu iluzia că se bucură de splendorile societății civile moldovenești nu a avut parte de privirea suspicioasă cu care îl pironeste de sub un ghișeu sau un birou cutare sau cutare funcționar, atunci cînd a îndrăznit să rostească “vreau să știu...”? În așa domenii lucrurile se schimbă spre bine, de regulă, foarte și foarte încet. Cu un studiu al situației accesului la informația publică, chiar cu o lege în mînă care să-l asigure (oare cîte legi sînt cu adevărat operante în Moldova?), nu faci decît un prim pas.

Chiar atunci cînd, la un moment dat, a trebuit să punem punct monitorizării cazurilor de limitare a accesului la informația publică ce urmau a fi menționate în studiu, am avut împreună cu colegii mei, și mai avem încă, senzația unui lucru neterminat. Pentru că un studiu de acest fel, o analiză a cazurilor de încălcare a dreptului nostru de a ști ce fac cei care ne guvernează trebuie să se desfășoare non-stop. Căci, chiar fiind sancționată insistent prin mediatizare, boala celor aflați la guvernare de a îngredi accesul la informația publică recidivează. Nu demult, de exemplu, fostul premier a decis să dea afară presa de la ședințele Guvernului, pentru că, vedeți dvs., miniștrii se jenează să pună la punct treburile țării în fața jurnaliștilor.

Mai telegrafic spus, grupul de lucru și-a propus să analizeze

legislația Moldovei și practicile curente din cadrul instituțiilor statului din perspectiva asigurării accesului la informația publică. Am mai pregătit, așa cum ați menționat în întrebarea dvs., un proiect de lege cu privire la accesul liber la informația publică care, după ce va fi trecut prin exigențele juriștilor, ar putea fi propus parlamentarilor pentru examinare și adoptare. Proiectul, de altfel, se află deja pe masa subcomisiei legislativului pentru mass media, urmînd ca după operarea unor modificări ce se vor crede de cuviință, să se treacă la procedurile firești de adoptare.

VC: Pe baza căror materiale s-a alcătuit studiul și proiectul de lege?

AC: După cum am spus mai înainte, grupul de lucru a analizat în primul rînd numeroase legi, regulamente, instrucțiuni etc. Nu mă pot reține de a nu remarca aici că ușor plictisitoarea îndeletnicire de a citi textele seci ale actelor normative se compensează din plin prin faptul că este extrem de interesant să descoperi cu cîtă ingeniozitate uneori legiuitorul sau alcătuitorul de regulamente de funcționare internă “driblează” prevederea constituțională privind dreptul inalienabil al cetățeanului de a fi informat în legătură cu treburile publice.

În afară de aceasta, am procedat la anumite studii de caz, la analiza procedurilor concrete

prin care la diferite instituții de stat sînt sau nu oferite cetățeanului informațiile sau documentele solicitate. Ne-au fost de un real folos cele cîteva sondaje sociologice cu aceeași problematică, realizate în ultimii ani. Bineînțeles, nu a fost de prisos experiența noastră practică de jurnaliști. Legislația și practicile de asigurare a accesului la informația publică din țările cu tradiții democratice ne-au ajutat să ne punem la punct optica prin care am privit lucrurile. De asemenea, am monitorizat prin selecție informațională modul în care a evoluat preocuparea autorităților, presei, a organizațiilor neguvernamentale față de problematica respectivă pe parcursul ultimilor ani.

VC: *Care sînt principalele concluzii ale studiului?*

AC: O concluzie general împărtășită de majoritatea observatorilor locali și străini este că în Moldova încă se mai menține un control excesiv al statului asupra informației publice. "Psihoza secretului" și lipsa de pregătire civică și juridică a populației este o altă concluzie edificatoare. Accesul public la documente, transparența și deschiderea nu au devenit încă o regulă strictă în procesul de legiferare, în felul în care formațiunile politice, clasa politică în general, își realizează scopurile.

VC: *De care principii s-au condus autorii în elaborarea proiectului Legii privind liberul acces la informația publică?*

AC: De mai multe, evident. Dar cred că e suficient să menționez doar unul singur, cuprins în Principiile de la Johannesburg: "Oricine are dreptul să obțină informații de la autoritățile publice, inclusiv informații în legătură cu siguranța națională. Nu pot fi

impuse restrîngerii ale acestui drept pe motive de siguranță națională decît dacă guvernul poate demonstra că restrîngerea a fost prevăzută prin lege și necesară într-o societate democratică pentru apărarea unui interes legitim legat de siguranța națională".

VC: *Cît de receptivi credeți că sînt funcționarii publici și cetățenii simpli la ideea promovării unui acces cît mai larg la informația publică?*

AC: Este dificil să dai un răspuns clar și exhaustiv la această întrebare. Eu cred că dacă e să-i chestionăm atît pe funcționarii publici, cît și pe cetățenii simpli, vom fi surprinși să aflăm cît de diferit înțeleg oamenii accesul la informația publică, dacă în general înțeleg despre ce e vorba. E o chestiune de mentalitate și nu m-aș sfîi să spun: chiar de integritate morală. Promovarea accesului la informația publică merge mîna-n-mîna cu promovarea conștiinței civice, responsabilității civice și statului de drept. Ce folos că un cetățean ar avea acces la informația publică, dar nu i-ar păsa în schimb nici cît negru sub unghie de ea, și ar aștepta în continuare "indicații" de la cei "de sus" ce să facă, cum să trăiască, pe cine să iubească, sau pe cine să urască. Procesul de schimbare a mentalității este cel mai dificil, iar sfîrșitul lui nu-l vede deocamdată nimeni.

Cred că nu este corect să se contrapună funcționarii publici, în calitate de deținători ai informației publice, celorlalți cetățeni. Lucrurile nu pot fi privite doar în alb și negru. Să nu uităm că primii pot plăti cu adevărat "cu capul" în cazul în care nu și-au ținut gura, chiar dacă informația pe care au făcut-o publică era *publică* și cetățenii aveau tot dreptul s-o știe. Imperfecțiunea cadrului nostru legislativ oferă destul spațiu

pentru tot felul de mișcări represive. Timpurile secrete-maniei sovietice nu sînt chiar atît de îndepărtate.

Observăm cum anumite segmente ale societății noastre, chiar dacă nu sînt deloc numeroase, încep să conștientizeze acut necesitatea unui acces real la informația publică. Cetățeanul de rînd, mai ales cel din zonele rurale, se întreabă tot mai des cum se face că pe fundalul sărăciei copleșitoare din jur, capitala, de exemplu, este împînzită cu automobile de lux și localuri în care numai intrarea costă mai mult decît salariul anual al unui învățător sau medic, ca să nu mai vorbesc de costul consumației și altor plăceri oferite în aceste localuri. Cetățeanul de rînd se întreabă tot mai mult în legătură cu direcțiile în care au luat-o creditele străine, pe care tot copiii și nepoții lui vor trebui să le ramburseze. Cineva mi-ar putea replica: mare scofală că ai obținut informația, și acum ce-ai să faci cu ea? I-aș răspunde că mi-a pus o întrebare bună, dar că e necesar să încercăm să răspundem la ea *cu toții*, dacă ne dorim cu adevărat un stat democratic de drept, unde *toți* au drepturi egale și *toți* sînt egali în fața legii. Dacă, dimpotrivă, tot tînjim după indicații și instrucțiuni de sus și vărsăm lacrimi de dor sovietic, atunci într-adevăr nu e nevoie de acces la informația publică, cu atît mai mult de cel liber...

VC: *Vă mulțumim.* ♦

9 februarie 1999, Chișinău.

LIBERTATEA CUVÎNTULUI ÎN SUA: ASPECTE ISTORICE

Kenneth Janda, Jeffrey M. Berry și Jerry Goldman

Congresul nu va elabora nici o lege care să stabilească o religie sau să interzică practicarea liberă a unei religii, sau să reducă libertatea cuvîntului sau a presei, sau dreptul poporului la întrunire pașnică sau de a adresa Guvernului cereri privind repararea nedreptăților.

(Primul Amendament la Constituția SUA, 1791)

Versiunile inițiale ale clauzelor legate de libertatea cuvîntului și presei din Primul Amendament au fost introduse de către James Madison în ziua de 8 iunie 1789. Una din ele stabilea că "oamenii nu vor fi lipsiți de dreptul de a vorbi, scrie ori publica ceea ce simt și gîndesc, iar libertatea presei, ca unul din cele mai mari bastioane ale libertății, este inviolabilă". Această versiune a fost rescrisă de cîteva ori, apoi unită cu clauzele legate de religie și întrunirea pașnică, ca să ia în final forma Primului Amendament.

Din nefericire, nu dispunem de nici un fel de proces-verbal privitor la discuțiile din Congres și Senat ce au premers adoptarea amendamentului respectiv. Dar o analiză atentă a stării de lucruri din acea perioadă din Statele Unite ne-ar sugera ideea că prin clauza de presă se interzicea impunerea unei **constrîngerii premergătoare** - cenzura dinaintea publicării. Editorii nu puteau apela la protecția legală a Primului Amendament în cazul în care materialele care au fost deja publicate se dovedeau mai tîrziu a fi incorecte, calomnioase sau ilegale.

Limbajul sobru al Primului Amendament pare a fi foarte clar: "Congresul nu va elabora nici o lege care să...reducă libertatea cuvîntului sau a presei". Cu toate acestea, Curtea Supremă de atunci nu a căzut de acord că "cea mai măreață garanție" ar fi absolut inviolabilă. Istoricii au încercat să stabilească ani în șir adevăratele intenții ale autorilor amendamentului privitoare la clauzele respective. Punctul de vedere dominant este că aceste clauze conferă dreptul de a discuta fără nici o constrîngere doar afacerile publice. Alți cercetători sînt de părerea că doar cîțiva din autorii documentului au înțeles clar clauzele respective. Mai mult, ei afirmă că Primul Amendament nu are nici o legătură

cu declarațiile care incită la rebeliune și subminarea puterii de stat. Adoptarea în 1798 a Legii privind agitația antiguvernamentală (Sedition Act) confirmă parțial această afirmație. Legea care stabilea pedepsirea "scrierilor mincinoase, scandaloase și malițioase îndreptate împotriva Guvernului Statelor Unite" pare să fie în conflict cu clauzele legate de libertatea cuvîntului și presei stipulate în Primul Amendament. Administrația președintelui

Libertatea de a discuta nestîngerit afacerile publice este departe de a-i încuraja pe mulți americani să spună lucruri nesăbuite pe marginea celor mai controversate probleme. Restricții subtile au fost "cusute" în "țesătura" societății americane. De exemplu, riscul de a fi criticat sau chiar ostracizat de către familie, colegii de lucru, tot felul de șefi și patroni, poate limita practica libertății cuvîntului. Doar cei mai îndrăzneți indivizi își asumă acest risc. După

John Adams s-a folosit de Legea privind agitația antiguvernamentală pentru a se răfui cu oponenții politici ai acestuia, pretextînd că ei au publicat declarații disprețuitoare și umilitoare la adresa autorităților guvernamentale. Thomas Jefferson și aliații săi l-au criticat aspru pe Adams pentru folosirea "abuzivă" a acestei legi; ei, dimpotrivă, promovau o viziune cît mai largă asupra protecției oferite de Primul Amendament. Banii grei pe care criticii lui Adams s-au văzut constrînși să-i plătească sub formă de amenzi felurite conform Legii privind agitația antiguvernamentală au fost înapoiți mai tîrziu acestora printr-o lege specială adoptată de Congres, iar Jefferson, succesorul lui Adams, i-a grațiat pe toți cei condamnați și întemnițați conform legii menționate mai sus.

cum remarca Mark Twain: "Prin bunăvoința lui Dumnezeu putem să ne bucurăm de trei lucruri nespuse de prețioase în țara noastră: libertatea cuvîntului, libertatea conștiinței și prudența de a nu practica niciodată nici una din ele".

Viziunile lui Jefferson constituie baza perspectivei moderne asupra clauzelor privitoare la libertatea cuvîntului și presei din Primul Amendament. Actualmente, se consideră că tocmai acestor clauze se datorează preîntîmpinarea principalelor forme de cenzură. Totodată, potrivit interpretărilor curente, ele preîntîmpină orice persecuție bazată pe motive politice. ♦

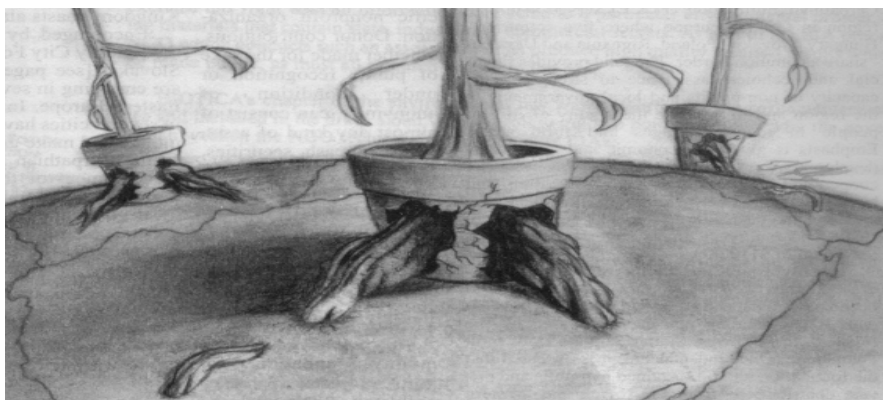
(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *The Challenge Of Democracy. Government In America*. Editura "Houghton Mifflin Company, 1989. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

POLITICILE PUBLICE CA PIAȚĂ DE CONSUM - O PERSPECTIVĂ ÎNȘELĂTOARE

Michael K. Briand

De vreme ce politicienii și strategii lor nu caută nimic altceva decât să-și satisfacă alegătorii, atunci de ce aceștia din urmă sînt aproape mereu nemulțumiți de activitatea politicienilor? De ce? Motivul pentru care politicile "nu funcționează", "nu dau roade bune", "nu rezolvă problemele" se află în modul în care majoritatea din noi -

de la guvern este similară activității economice de achiziționare a bunurilor materiale. Putem chiar spune că oamenii caută să "cumpere" bunurile politice de la guvern care este singurul "producător" de asemenea bunuri. Presupunerea că bunurile politice sînt esențialmente individuale prin însăși natura lor și că guvernul este entitatea care are autoritatea și puterea de a

politicieni profesioniști și strategii de politici publice, jurnaliști și comentatori, savanți și cetățeni simpli, toți deopotrivă - gîndesc despre politică. De obicei, prin politică se înțelege un proces în cadrul căruia un grup de cetățeni sau indivizi aparte urmăresc realizarea propriilor lor interese. Se presupune că bunurile politice sînt esențialmente individuale prin însăși natura lor, adică ele constituie bunuri doar pentru anumite persoane și grupuri. Din acest punct de vedere, politica democratică este mecanismul prin care grupurile și indivizii încearcă să obțină bunurile politice care servesc interesele lor. Într-un cuvînt: politica este procesul care determină "cine și ce obține, cînd și cum".

Arena instituțională a politicii (adică guvernul) este locul unde oamenii încearcă să răspundă la întrebarea "cine și ce obține, cînd și cum" într-o manieră care să aducă rezultate favorabile și dorite din punct de vedere politic. Pe "piața" politică guvernul este acela care oferă "produse" - legi, politici publice, reglementări, norme, subsidii, impozite noi sau scutiri de impozite. Clienții guvernului - alegătorii, grupurile de interes - doresc aceste produse. Activitatea politică de căutare și obținere a bunurilor politice

produce și oferi asemenea bunuri, ne-a făcut să percepem politica ca pe o activitate cvasi-economică.

Astfel am ajuns să nu ne considerăm drept cetățeni, ci drept consumatori a ceea ce guvernul ne poate oferi. De aici și frecvența și "pasiunea" cu care sîntem întotdeauna gata să ne descriem pe noi înșine drept "contribuabili". Un contribuabil este o persoană a cărei grijă de bază este cîți bani este obligată să plătească pentru bunurile politice și serviciile publice ce i se oferă. Contribuabilul este un consumator politic desăvîrșit. Consumatorii politici se așteaptă ca autoritățile publice să facă în locul lor ceea ce ei, de fapt, consumatorii, ar trebui să facă. Aceștia își înțeleg propriul rol ca pe un fel de giruetă care să le indice oficialităților direcțiile în care o iau doleanțele și interesele lor, făcîndu-și cunoscute opiniile și sprijinind acțiuni sau politici de pe urma cărora ei cred că vor profita. Tipul de relație dintre cetățean și guvern e așadar cel dintre cumpărător și vînzător. Guvernul este producătorul politic. Ceilalți sînt pur și simplu consumatori politici.

În cadrul politicii "de consum" noi, ca public, nu avem puterea reală de a lua decizii privitoare la modul în care

trebuie să abordăm problemele și schimbările cu care se confruntă comunitățile noastre. Noi nu pătrundem în natura și cauzele condițiilor care au provocat neliniștea noastră. Noi nu discutăm unul cu altul motivațiile adînci care stau la baza opiniilor și atitudinilor noastre politice. Noi confundăm de cele mai multe ori cauza cu efectul, întrucît ne mulțumim să vedem doar vîrfurile ghețarului. Noi nu sîntem puși în situația de a alege între alternative care se bat cap în cap pentru a fi noi cei ce stabilesc prioritățile. În consecință, noi nu putem ajunge la decizii cu adevărat colective cu privire la ceea ce, noi ca public, trebuie să facem. Considerînd politica drept o piață, noi reducem interacțiunile noastre la întrebarea "cine și ce obține, cînd și cum". De aceea, nu mă surprinde deloc faptul că în urma unei asemenea viziuni apare o preocupare adîncă în sînul publicului - care uneori ia formele unei obsesii tiranice - legată de identificarea adevăratelor dimensiuni ale libertății individului.

Comunitățile noastre pot funcționa cum se cuvine și să răspundă efectiv la problemele, provocările și posibilitățile ce ne ies în cale doar în cazul în care oamenii vor accepta responsabilitatea pentru luarea unor decizii dificile și vor cere autoritatea politică pentru a o face. Noi trebuie să *redevenim* cetățeni, adică producătorii unor decizii și acțiuni colective. Buna funcționare a comunității nu poate fi asigurată prin simpla delegare oficială a unor persoane de a ne satisface doleanțele și soluționa problemele. Noi trebuie să ne asumăm în mod individual și colectiv responsabilitatea pentru munca grea de înțelegere a situației în care ne aflăm, de identificare și recunoaștere a problemelor cu care se confruntă alții, de acceptare a unui răspuns colectiv, de evaluare a unor opțiuni diferite, de a face alegeri dificile între alternative contradictorii pentru a stabili prioritățile, de desfășurare a unor acțiuni într-un mod care să ne apropie de ceea ce ne dorim să fim.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Five Principles For A Community That Works*. Editura "University of Illinois Press", 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

CONDUCEREA POLITICĂ ȘI ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Brian J. Cook

Instituțiile politice sînt niște entități distincte. Ele pot servi atît ca instrumente cît și ca elemente constitutive ale regimului de stat. Ele reprezintă principalele mijloace prin care statul realizează scopurile sale colective. Însă, instituțiile politice pot exercita o influență puternică asupra regimului. De exemplu, un popor care caută să se conducă el însuși prin reprezentanți trebuie să creeze o adunare reprezentativă și să-i confere un caracter particular. Însă atunci, în virtutea structurii și operațiunilor sale, scopurilor pe care și-a propus să le realizeze prin legile pe care le adoptă, adunarea reprezentativă are un impact foarte puternic asupra statului și modului în care acesta se dezvoltă. Instituțiile politice nu preced caracterul statului și nu-l creează, ci dimpotrivă, sînt create și sprijinite de acest caracter. Cu toate acestea, după ce au fost înființate cu succes, ele treptat afirmă, apoi modifică caracterul național al statului, formînd gîndirea națională și scopul național, într-un cuvînt, idealurile naționale.

Administrația publică este o instituție tot atît de politică ca și oricare legislativ, judecătore, sau organ executiv ales. Administrația publică este în mod clar un mijloc prin care se ating scopurile colective, dar ea, de asemenea, participă activ la procesul de formare și modificare a caracterului național al statului. O face în două feluri. Primul: ea contribuie la identificarea, crearea și reformularea scopurilor colective. Al doilea: ea este implicată activ în formarea preferințelor oamenilor, precum și în organizarea unui vast domeniu de relații dintre cetățeni ce ține atît de viața lor privată, cît și de cea publică. Bineînțeles, preferințele cetățenilor și dinamica continuă a relațiilor dintre cetățeni influențează direct și indirect expresia scopurilor colective prin mijloacele disponibile într-un sistem democratic de guvernare.

Prin procesele lor colective interioare, precum și prin participarea la procese exterioare, agențiile administrative publice ajută să se stabilească scopurile pe care o națiune, un stat, o provincie, sau o localitate, trebuie să le urmărească și ce valori trebuie menținute ori înlăturate.

Îndeplinind litera legii, agențiile administrative publice adesea formează categorii sau tipuri speciale de cetățenie și definesc relațiile dintre ele. De exemplu, o lege privind emigrarea poate defini în general cine sînt cetățenii nativi (natural-born citizens), cetățenii naturalizați, vizitatorii legali sau emigranții ilegali. De obicei, serviciile de emigrare sînt acelea care trebuie să stabilească detaliile și să încerce a clarifica tot felul de ambiguități ce pot apărea în identificarea marginilor categoriilor menționate mai sus. Mai mult, aceste servicii trebuie, de asemenea, să definească îndatoririle, obligațiile și restricțiile legate de fiecare din categoriile respective. Desfășurînd toate aceste activități, serviciile de emigrare contribuie la formarea comportamentului multor cetățeni, modului în care aceștia își percep semenii, experiențelor pe care le pot avea în anumite contexte, de exemplu, în calitate de antreprenori sau angajați.

Administrația publică, în calitatea ei de instituție politică, contribuie la formarea caracterului distinct al regimului. Imaginile răspîndite ale birocrăției publice descriu adesea un "monolit" înstrăinat și indiferent față de comunități și viețile oamenilor. Cu toate acestea, ca entitate identificabilă, administrația publică este foarte diferențiată, iar multe din fațetele ei sînt îndreptate direct spre public. Administrația

publică presupune contactul direct între guvernare și popor. Astfel, ea colorează și în egală măsură este colorată de toate ațele, corzile, mecansimele, pîrghiile și modelele din cadrul acelei mari fabrici care se numește națiune.

Administratorii publici pot fi lideri în mai multe feluri. Dacă noi dorim

David Muir

ca ei să fie și lideri *politici*, pentru ei trebuie să se stabilească niște standarde de educație și dezvoltare profesională. Ei trebuie pregătiți și instruiți serios pentru: a fi capabili să se angajeze plenar în procesul de luare de decizii; a găsi modalitățile cele mai efective de a le implementa; a identifica din timp domeniile unde pot apărea tensiuni și conflicte și a le preîntîmpina. Operînd în acest fel, administratorii publici vor reuși să-și exercite atribuțiile de conducere spre binele întregii comunități. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Politics, Political Leadership, And Public Management*, revista "Public Administration Review", vol. 58, nr.3, mai-iunie, 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

NOI FRONTIERE ÎN COMBATEREA CORUPȚIEI DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Daniel Kaufmann, Sanjay Pradhan și Randi Ryterman

Doar prin identificarea activităților și agențiilor publice unde corupția este concentrată cel mai mult se poate stabili adevăratele ei proporții și lua măsurile necesare combaterii ei. Publicului larg trebuie să i se ofere toată informația privitoare la acest subiect. Doar astfel el va înțelege cât de mari sînt costurile sociale ale corupției.

Metode empirice de abordare a problemei

Pînă nu demult s-a considerat că este imposibil să măsoari în mod sistematic mărimea corupției din cadrul instituțiilor guvernamentale și a stabili cu exactitate pagubele economice și sociale pe care ea le presupune. Informațiile privind corupția dintr-o țară dată se întemeiau în special pe percepțiile și concluziile generale ale publicului și experților. Acum, însă, au apărut numeroase studii și analize care ne ajută să înțelegem mai bine cauzele și consecințele fenomenului corupției și să o preîntîmpinăm prin efectuarea unor restructurări instituționale. De exemplu, analizele recente demonstrează că fenomenul corupției se întîlnește sub forme grave cel mai frecvent în țările unde libertățile civile sînt suprimate fie parțial, fie total. Cu toate acestea, analizele respective nu sînt suficiente pentru conceperea și elaborarea unor programe anticorupție riguroase.

Una din cele mai noi frontiere din cadrul luptei împotriva corupției este chestionarea directă (sondajele) și simultană a membrilor de partid, funcționarilor publici, directorilor de

întreprinderi etc., pentru a afla opinia lor privitoare la consecințele mitei date cu scopul obținerii unor privilegii speciale sau funcții guvernamentale etc. Pînă nu demult, scepticii au crezut că partidele aveau motivele lor "necunoscute" de a nu ridica problema corupției. Dar ultimele sondaje au arătat că respondenții sînt chiar foarte dispuși să discute despre diverse aspecte ale corupției din agențiile publice, cu toate că refuză să răspundă la anumite întrebări și trec cu vederea mai multe aspecte ale problemei în cauză.

Sondaje detaliate privitoare la corupție au fost desfășurate în Albania, Georgia și Letonia. Rezultatele preliminare au oferit o imagine îngrozitoare asupra impactului pe care-l are corupția asupra protecției sociale, activității sectorului privat, achitării impozitelor, sugerînd ideea unei instituționalizări adînci a corupției în țările respective. Respondenții s-au referit la numeroase tipuri de corupție, inclusiv la delapidarea avutului public, mituirea funcționarilor publici în scopul obținerii anumitor avantaje socio-economice sau monopolizării anumitor ramuri economice cu toate consecințele ce reies din această situație. De exemplu în Georgia, conform rezultatelor sondajului, se consideră că cea mai obișnuită formă de corupție este delapidarea proprietății de stat. Cît privește mita, sondajele au arătat că aceasta este caracteristică oricăreia dintre țările unde acestea au fost efectuate.

Unii experți sînt de părerea că în Albania instituțiile judecătorești sînt într-atît de nedezvoltate și slabe încît

constituie una din principalele cauze ale corupției din statul respectiv.

Agenții economici ar trebui să plătească impozite mai mari, dacă corupția ar fi eliminată. Aceasta, într-adevăr are consecințe deosebit de grave în special pentru finanțele publice. Funcționarii publici sînt mituiți cu sume mai mult sau mai puțin mari, în dependență de importanța postului lor, pentru a se evita achitarea impozitelor, taxelor, accizelor și altor cheltuieli obligatorii față de stat. Situația se complică cînd judecătorii înșiși sînt mituiți în schimbul unor sentințe favorabile anumitor persoane sau instituții. Astfel, se presupune că în Albania firmele particulare trebuie să cheltuiască aproximativ 7 procente din veniturile lor pentru a acoperi cheltuielile legate de mituirea oficialităților. În Georgia - 15.

Corupția are consecințe nefaste în special pentru cei săraci și nevoiași. În Georgia 14 procente din gospodăriile agricole au recunoscut că plătesc mită, iar în Letonia - 12. Pe cînd gospodăriile mai bogate sînt cele mai înclinate să plătească mită și nu au prea mult de suferit de pe urma acestui lucru, povara corupției cade peste cele sărace.

Funcționarii publici, de asemenea, se văd adesea nevoiți să plătească mită pentru a putea obține posturi lucrative.

Toate aceste informații și analize pot servi drept un sprijin mobilizator pentru luarea unor măsuri drastice de combatere a corupției. Ele constituie o adevărată piatră de încercare și pentru liderii politici, și pentru societatea civilă, și pentru organizațiile donatoare. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *New Frontiers In Diagnosing And Combating Corruption*. Revista *Public Management Forum*, vol. IV, nr. 6, noiembrie-decembrie 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

FORD FOUNDATION

Ford Foundation are drept scopuri de bază: promovarea valorilor democratice și a cooperării internaționale, reducerea sărăciei, dezvoltarea și propășirea oamenilor în toată lumea.

Întemeiată în 1936, fundația a operat în calitate de simplă asociație filantropică în statul Michigan pînă în 1950 cînd s-a extins, devenind o fundație națională și peste puțin timp internațională. De la bun început ea a fost o organizație independentă, non-profit și neguvernamentală. Ea a oferit diferite tipuri de asistență a cărei valoare a depășit deja cifra de 8 miliarde dolari SUA. Fondurile și mijloacele fundației au provenit din donațiile, și cadourile lui Henry și Edsel Ford oferite prin compania Ford Motor Company.

Administratorii fundației stabilesc politicile ei și împuternicesc președintele și personalul ei de bază să le implementeze. Coordonatori de program din New York și birouri din Africa, Asia, America Latină și Rusia încearcă să folosească la maximum capacitățile lor pentru a atinge scopurile fundației, a formula strategii și a sugera propuneri.

Problema fundamentală cu care se confruntă fiecare societate este crearea unor sisteme sociale politice, economice și sociale care să promoveze pacea, bunăstarea oamenilor și protecția mediului ambiant. Fundația crede că cel mai eficient mod de abordare și soluționare a acestei probleme constă în a: 1) încuraja inițiativele locale, 2) promova relații de colaborare între sectoarele non-profit, guvernamental și de afaceri, 3) asigura participarea femeilor și bărbaților din diferite comunități, aparținînd tuturor păturilor sociale, la soluționarea problemelor societății. Bazîndu-se pe o experiență bogată, fundația crede că aceste activități contribuie la instaurarea toleranței și înțelegerii sociale, permit oamenilor să-și îmbunătățească calitatea vieții și societatea.

Fundația acordă burse și împrumuturi menite să propage anumite cunoștințe și informații, să întărească organizații și rețele de organizații.

La ora actuală, fundația desfășoară următoarele programe:

- **Acumularea patrimoniului și dezvoltarea comunității**

Acest program are ca scop identificarea soluțiilor posibile cît privește eradicarea sărăciei și sprijinirea eforturilor de creare a unor comunități puternice și prospere, întemeierea unor instituții care să satisfacă pe cît e posibil necesitățile celor săraci, protecția resurselor naturale și promovarea sănătății reproductive.

Programul respectiv cuprinde trei domenii principale de activitate: 1) dezvoltarea economică, 2) dezvoltarea comunității și sporirea resurselor, 3) dezvoltarea umană și sănătatea reproductivă.

- **Pace și justiție socială**

Acest program este axat pe promovarea păcii, echității și guvernării democratice. El caută să: 1) sprijine cooperarea regională și internațională în scopul stabilirii unei ordini internaționale mai pașnice și mai echitabile care să fie bazată pe toleranță socială și religioasă, 2) promoveze accesul la justiție și drepturile omului, 3) promovarea ideii de instituții guvernamentale efective, responsabile, transparente în scopul asigurării supremației legii și preîntîmpinării inechității, 4) întărirea societății civile.

Programul respectiv cuprinde două domenii principale de activitate: 1) guvernare și societate civilă și 2) drepturile omului și cooperarea internațională.

- **Învățămînt, mass media, arte și cultură**

Acest program se axează pe: dezvoltarea și îmbunătățirea sistemului educațional, întărirea vitalității artistice și promovarea unor forme de expresie culturală noi, încurajarea colaborării dintre indivizi și diferite grupuri culturale, înțelegerea rolurilor și contribuțiilor instituțiilor culturale, mijloacelor de informare în masă și a comunităților bazate pe valori sociale și religioase diferite.

Programul respectiv cuprinde două domenii principale de activitate: 1) învățămînt, știință și religie, 2) mass media, arte și cultură.

Cetățenii Moldovei pot trimite fundației cereri de finanțare și propuneri de proiecte care se încadrează în programele menționate mai sus. De regulă, fundația acordă granturi organizațiilor, dar se fac excepții și pentru persoane particulare.

Adresa: *The Ford Foundation, 320 East 43rd Street, New York, NY 10017 USA.*

Tel.: (212) 573 50 00, **fax:** (212) 599 45 84, **E-mail:** office-communications@fordfound.org

STABILIREA UNUI SISTEM DE EVALUARE A PERFORMANTELOR FUNCȚIONARILOR PUBLICI

Steffan Synnerström

Știința de a guverna resursele umane este de o importanță crucială pentru buna funcționare a serviciilor publice moderne. Un sistem de evaluare a performanțelor funcționarilor publici (SEPFP) este o componentă esențială a oricărei științe de guvernare eficientă a resurselor umane. Sistemul respectiv presupune o metodologie și o serie de proceduri al căror scop este de a evalua performanțele individuale ale funcționarilor publici în conformitate cu anumite standarde și criterii obiective care se aplică în mod uniform. O atenție deosebită se acordă evaluării și stimulării pentru a se ridica nivelul de performanță și a-i îndemna pe funcționarii publici să-și folosească la maximum capacitățile în scopul realizării cât mai eficiente a scopurilor organizaționale. Numeroase organizații ce prestează servicii publice adaugă la structurile tradiționale de salarizare elemente noi care presupun plata unei gratificații pentru a se aprecia și stimula în continuare zelul angajatului. Asemenea gratificații și recompense pot îmbunătăți operațiunile organizației, pentru că astfel personalul este motivat să-și îndeplinească mai bine sarcinile de lucru.

Evaluarea performanței are drept scop de bază obținerea informației necesare pentru a lua decizii legate de promovarea angajatului și răsplătirea muncii sale în cazul în care a fost exemplară. De asemenea, evaluarea și stimularea performanței sînt folosite pentru: a se comunica angajaților publici într-un mod mai eficient obiectivele organizației, a li se demonstra că munca lor este observată și analizată, a identifica domeniile în care ei mai trebuie instruiți și a-i ajuta să-și planifice mai clar și rațional cariera profesională. Dat fiind că evaluarea performanței se axează pe indivizi, ea trebuie înțeleasă și privită ca un

instrument organizațional menit să îmbunătățească performanța organizațională.

Legitimitate și corectitudine

În situația în care performanța este aceea care determină acordarea

Michael Murphy

gratificației sau avansarea în post a funcționarului public, importanța legitimității și corectitudinii SEPFP este pur și simplu covârșitoare. Motivația și performanța vor avea de suferit imens dacă funcționarii se vor îndoii de faptul că sistemul este corect și că avansarea în post ori gratificația nu se bazează pe criterii obiective.

O metodă de asigurare a corectitudinii sistemului ar fi aplicarea uniformă a acestor criterii de către toți managerii organizației. Compararea funcționarilor trebuie să se bazeze pe indicatori și standarde transparente și cunoscute dinainte. O atenție deosebită în acest sens trebuie să se acorde faptului cînd și cum să se aplice criteriile și procedurile sistemului de evaluare a performanței în cadrul întregii administrații publice.

Totodată, trebuie să se adopte niște măsuri menite să preîntîmpine orice abuz (sistemele de apel) și să

controleze felul în care performanța a fost "apreciată" (inspecții și audit). De aceea, stabilirea procedurilor de evaluare a performanțelor funcționarilor publici trebuie să fie urmată imediat de stabilirea mecanismelor de apel și audit.

Există uneori riscul ca sistemul să devină o rutină administrativă care nu poate contribui prea mult la buna funcționare a organizației. În cazuri extreme, SEPFP poate fi folosit pentru stabilirea unor penalizări sau sancțiuni, sau chiar pentru a demite un funcționar public.

Evaluarea performanței se bazează pe dialogul dintre superior și subalternul său, deși rezultatele muncii angajatului vor fi analizate de conducerea instituției. De asemenea, această conducere este cea care va emite "sentința" finală privitoare la munca funcționarului. Un asemenea dialog ar trebui să fie o parte a procedurilor de management de fiecare zi. Oricum, mai e nevoie de o procedură oficială specială care urmează să aibă loc o dată pe an. Ea va oferi celor două părți posibilitatea de a analiza și discuta împreună activitatea funcționarului și toți factorii importanți ce o pot influența pozitiv sau negativ. Toate informațiile obținute pe această cale vor fi colectate, sistematizate și analizate. Pe baza lor conducerea instituției va lua decizii privitoare la soarta de mai departe a angajatului. Rapoartele de evaluare se scriu conform unor forme standardizate, iar angajaților li se pun aceleași întrebări pe parcursul dialogului anual oficial. Unitatea și trănicia SEPFP sînt determinate de faptul că procedurile de evaluare sînt identice și se bazează pe criterii valabile pentru toți fără excepție. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Establishing A Performance Appraisal System In The Public Service*. Revista *Public Management Forum*, vol. 4, nr. 6, noiembrie-decembrie 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ ÎN CONTEXT GLOBAL

Eric Welch și Wilson Wong

Birocrațiile publice operează din ce în ce mai mult într-un mediu global care presupune inevitabil o comunicare mai intensă și o colaborare mai strânsă între națiuni. Globalizarea respectivă a administrației publice a scos în evidență natura parohială a celei mai mari părți a teoriilor și noțiunilor de administrație publică ce urmau a fi aplicate unei singure națiuni sau unui grup mic de țări asemănătoare. Aceste teorii și noțiuni, concepute și dezvoltate pe baza realităților Occidentului sau Europei, s-au dovedit de cele mai multe ori ineficiente în cazul națiunilor ce nu împărtășesc valorile culturale occidentale, accentuând și mai mult prăpastia care există uneori între teorie și practică când e vorba de administrație publică.

În același timp, prin această globalizare se încearcă a se împăca teoria cu practica. Presiunile globale oferă posibilitatea de a desfășura cercetări comparate care se vor dovedi extrem de utile autorităților publice din toată lumea, indiferent de caracteristicile economice, politice și sociale ale statelor. Totodată, o asemenea muncă ar putea contribui la acoperirea prăpastiei dintre perspectiva occidentală și cea neoccidentală.

În mod ironic, prăpastia dintre teorie și practică devine tot mai largă acum când mediul global exercită presiuni globale asupra majorității guvernelor. Cu toate că fiecare guvern reacționează diferit la aceste forțe, potrivit contextelor naționale (sistemul social, politic și economic), presiunile globale constituie o putere substanțială ce obligă guvernele să-și schimbe politicile. În consecință, identificarea unui set de presiuni specifice tuturor națiunilor și includerea lor într-un model teoretic pentru a fi analizate sistematic ar putea reduce discrepanța dintre teorie și practică în administrația publică luată în context global.

Mediul administrativ global

Existența unor presiuni globale a fost constatată mai demult și cu fiecare an devine tot mai evidentă.

Granițele între mondial și regional, mondial și național, regional și național, devin tot mai dinamice și nu mai puțin importante decât granițele locale.

Astfel, puterea birocrațiilor naționale tinde să se internaționalizeze și să depășească tot mai mult hotarele naționale. Puterea guvernului național este tot mai mult condiționată de aranjamente, acorduri și agenții

sistemelor naționale politice, economice și sociale și direct ca expresie a unui sistem global care se anunță a fi extrem de puternic și dinamic.

Trebuie să menționăm că presiunile globale pot fi atât foarte importante, cât și nesemnificative. Importanța lor depinde de națiunea în cauză. Totodată, diferite sisteme naționale tind să schimbe presiunile globale, ceea ce se răsfrânge asupra

internaționale ceea ce poate duce la limitarea domeniilor controlate de guvernul național.

Noua administrație publică globală, care își face apariția încetul cu încetul, se bazează pe un număr de schimbări structurale care au luat forma reformelor administrative, reformelor din societatea civilă și reconfigurării organizaționale. Într-un cuvânt, aici e vorba de redefinirea hotarelor sectoarelor public și privat.

Guvernele naționale și birocrațiile lor nu doar că înțeleg presiunile globale care le forțează să-și reformeze structurile administrative în conformitate cu noile realități, ci și adoptă decizii care țin cont de aceste presiuni. În caz contrar, deciziile respective se pot dovedi sinucigașe. Birocrațiile naționale devin tot mai vulnerabile în raport cu presiunile globale. Cel puțin, acestea nu mai pot fi ignorate de birocrații.

Presiunile globale influențează indirect birocrațiile prin filtrele

modului în care funcționează birocrațiile. Astfel, națiunile s-au pomenit în zilele de astăzi între două focuri: birocrația națională și presiunile globale. De exemplu, statele mari și puternice știu cum să-și folosească imensa influență politică și economică pentru a fi afectate cât mai puțin de presiunile globale, încercând să le direcționeze astfel încât să obțină cât mai multe avantaje de pe urma lor.

La ora actuală presiunile globale influențează birocrațiile naționale în special prin tehnologiile informaționale, agențiile și instituțiile internaționale, precum și prin impunerea unui model de sector public eficient și productiv. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Public Administration In A Global Context: Bridging The Gaps Of Theory And Practice Between Western And Non-Western Nations*. Revista *Public Administration Review*, vol. 58, nr.1, ianuarie-februarie 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

CINE SÎNT ADMINISTRATORII PUBLICI?

Robert D. Behn

Administratorii publici nu sînt îngerii. Nici nu trebuie să ne așteptăm că vor deveni așa ceva. Este cert totodată că nu e nevoie să elaborăm un sistem de guvernare dependent de administratorii publici de la care să se aștepte că vor acționa ca îngerii. În egală măsură, putem spune că nu se cuvine să elaborăm un sistem de guvernare

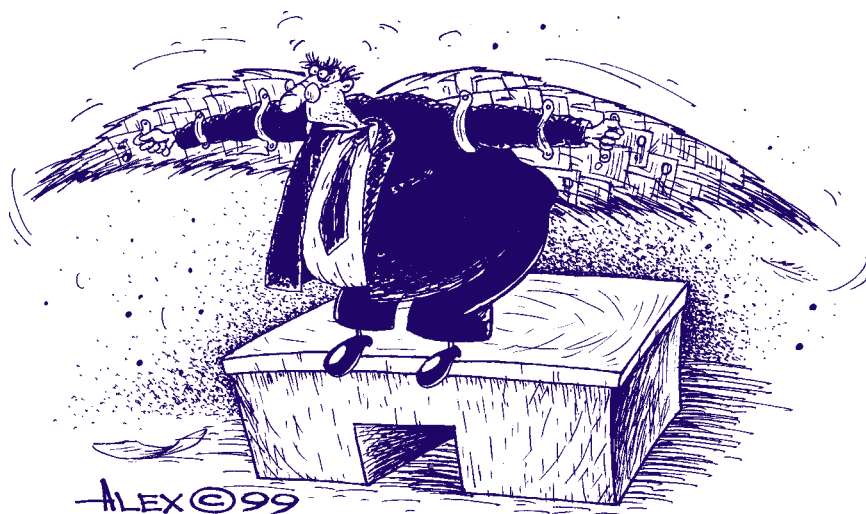
pe care le dețin, ei sînt tentați într-o măsură mai mare decît funcționarii publici simpli. Cu siguranță, în orice sistem democratic ideile, hotărârile și acțiunile aleșilor publici și legislatorilor au o legitimitate mai mare decît cele ale administratorilor publici numiți. Dar această legitimitate nu este absolută. Ea trebuie verificată și controlată. Iar

fi trași mai lesne la răspundere pentru eventuale greșeli sau erori de conducere ceea ce va conduce la evitarea căutării țapului ispășitor. Este necesar ca administratorii publici să aibă toate prerogativele de conducere, fiindcă ramura legislativă a guvernării stabilește pentru agențiile publice niște misiuni care sînt adesea vagi și se bat cap în cap. De asemenea, legislatorii adesea nu prevăd și nu asigură resursele necesare îndeplinirii acestor misiuni. Administratorii publici sînt necesari pentru a nu i se permite unui grup de oameni sau unei singure persoane să "captureze" o agenție publică și să folosească programele guvernamentale pentru a-și satisface propriile interese înguste și a asigura propria lor căpătuială. Administratorii publici sînt necesari, pentru că cetățenii adesea nu au cunoștințele sau informațiile fără de care ei nu-și pot îndeplini responsabilitățile civice. Avem nevoie de administratorii publici, pentru că judecătorii - însărcinați cu supravegherea constituționalității și legalității activităților agențiilor publice - adesea își concentrează atenția asupra unor probleme ce nu țin nemijlocit de îndeplinirea obiectivelor publice.

Nici ramura legislativă, nici ramura judecătorească, nici cea executivă a puterii nu funcționează perfect. E puțin probabil ca ele să funcționeze în mod ideal vreodată. De aceea, sistemul constituțional democratic de guvernare necesită o rețea complexă de verificări, controale și balanțe.

Administratorii publici pot contribui substanțial la buna funcționare a acestui sistem, compensînd imperfecțiunile și eșecurile celor trei ramuri ale puterii. Administratorii publici pot deveni figuri cheie în procesul de îmbunătățire a sistemului democratic de guvernare. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *What Right Do Public Managers Have To Lead?* Revista *Public Administration Review*, vol. 58, nr. 3, mai-iunie 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

dependent de legislatori, judecători, tot felul de organe administrative executive, grupuri de interes, sau cetățeni particulari, de la care să se aștepte că vor acționa ca îngerii. Dacă oamenii ar fi îngerii, n-ar fi nevoie de nici un fel de guvern. După cum spunea Finley Dooley: "Un om care încearcă să învețe un rac să zboare este numit lunatic pe cînd un om ce crede că oamenii pot fi transformați în îngerii este numit reformator și considerat un om serios".

Oamenii nu cred că administratorii publici sînt îngerii. Iată de ce ei au creat o varietate de sisteme de control și balanțe: atunci cînd administratorul public se lasă ispitit, întotdeauna să fie la îndemînă oamenii și instrumentele necesare pentru a-l prinde cu ocaua mică.

De asemenea, noi nu trebuie să ne prefacem ori să ne autoînșelăm că legislatorii, miniștrii, judecătorii sau cei ce asigură justiția ar fi îngerii. Ei se lasă ispitiți de aceleași tentații ca și restul muritorilor de rînd. Mai mult, din cauza împuternicirilor importante

administratorii publici oferă în acest sens noi și utile posibilități de control.

Winston Churchill spunea că: "Nimeni nu poate pretinde că democrația este perfectă ori atotștiutoare". Bineînțeles, democrația se mai caracterizează prin imperfecțiuni evidente - nu numai teoretice, ci și practice. Noi, însă, nu trebuie să ignorăm în special problemele de ordin practic. Noi le putem corecta. E de la sine înțeles că încercările noastre nu vor fi întotdeauna reușite, iar unele din ele vor crea chiar probleme în plus. Cu toate acestea, are rost să soluționăm problemele curente într-o manieră care să preîntîmpine crearea unor noi dificultăți. Iată aici administratorii publici se pot dovedi de un real folos.

Administratorii publici nu numai că au dreptul de a conduce, ci chiar sînt obligați să o facă. Fără ei, organizațiile publice niciodată nu vor fi în stare să se mobilizeze și să-și realizeze scopurile de unele singure. Totodată, administratorii publici, asumîndu-și responsabilitatea pentru conducerea acestor organizații, vor

CAMPANIILE ELECTORALE ȘI REȚEAUA GLOBALĂ INTERNET

Tracy Westen

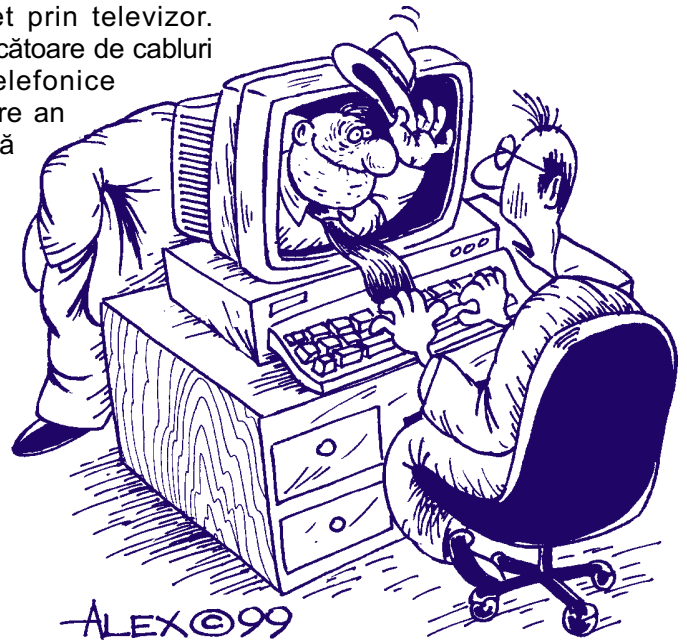
Candidații în alegeri au înțeles destul de repede că Internetul poate servi drept un mijloc puternic de persuasiune politică. În 1992, nici unul din candidații principali în alegerile prezidențiale din SUA nu avea propria pagină de Internet (website). În 1996 situația s-a schimbat substanțial și practic orice candidat care se respectă nu-și putea concepe campania electorală fără o pagină proprie de Internet.

De asemenea, tot mai mulți cetățeni au început să folosească Internetul pentru a obține informații politice. Rezultatele unui sondaj național de opinie din 1997 (februarie-martie) din SUA releva că din 40,6 milioane utilizatori de servicii Internet, cîți erau înregistrați oficial atunci, aproximativ 65 de procente foloseau Internetul pentru a afla știri politice. Numărul acelor care foloseau Internetul în alte scopuri s-a dovedit mult mai mic. Totodată, conform datelor aceluiași sondaj, utilizatorii serviciilor Internet s-au arătat înclinați să dea tot mai puțină crezare mijloacelor tradiționale de informare în masă. Aproximativ 35 de procente din ei au declarat că au început să urmărească tot mai puțin emisiunile televizate, 16 procente - că nu mai citesc deloc presa scrisă, iar 13 procente - că Internetul le-a tăiat orice chef de a mai citi revistele politice. Bineînțeles, importanța Internetului pentru comunitatea politică este încă minoră în comparație cu cea pe care o deține televiziunea. Astăzi aproximativ 20 procente din numărul total de alegători sînt conectați la Internet. Această cifră nu ne mai pare atît de impozantă cînd ne gîndim că aproximativ 99 procente din numărul total de alegători au televizoare. În 1996, candidații în alegerile prezidențiale, în Senat și Congres, precum și pentru funcția de guvernator, au cheltuit mai mult de 1 miliard de dolari pentru timpii de antenă de la televiziune și radio. Cheltuielile legate de Internet n-au depășit probabil cifra de 6 milioane de dolari. Această situație se va schimba indiscutabil și

probabil chiar mai degrabă decît ne putem imagina. Numărul utilizatorilor Internet este într-o creștere continuă în toată lumea. Tehnologiile audio și video ale rețelei Internet, deși traversează actualmente starea incipientă de dezvoltare, sînt perfecționate pe zi ce trece. Compania "WebTV" și multe altele muncesc zi și noapte pentru a oferi oamenilor acces la Internet prin televizor. Companiile producătoare de cabluri și aparate telefonice lansează în fiecare an modeme cu o viteză de transmisie tot mai mare. Toate acestea au loc pe fundalul căderii prețurilor la computere și modeme. Însă, cel mai important lucru este că utilizatorii rețelei Internet mărturisesc că vor să o folosească și în continuare în special pentru a avea acces neștergînd la informația politică. În ultimul timp, se fac tot mai des încercări de a îmbunătăți și intensifica dialogul politic dintre candidați și alegători prin Internet ceea ce poate avea consecințe asupra îmbunătățirii discursului politic în general.

Dat fiind că televiziunea constituie un mijloc de informare în masă foarte scump, candidații se văd nevoiți să-și concentreze bugetele de publicitate televizată asupra cîtorva probleme "fierbinți" (crimă, emigrația ilegală etc.) și să ignore vrînd-nevrînd un număr important de probleme. Candidații nu-și pot permite să-și cheltuiască resursele pe probleme de un interes deosebit doar pentru o fracțiune relativ mică a electoratului. De aceea, Internetul oferă candidaților posibilitatea de a aborda și propune soluții la numeroase probleme pe care ei nu-și pot permite să le discute în cadrul altor mijloace de informare în masă.

Televiziunea îi învață pe candidați să evite, pe cît e posibil, asumarea unei atitudini foarte detaliate și categorice asupra unor probleme specifice, întrucît astfel riști să pierzi mulți alegători ce nu sînt de acord fie cu atitudinea respectivă, fie cu caracterul ei categoric. În ceea ce privește discursul electoral, televiziunea tinde să cultive mai mult

generalități și slogane. Astfel, candidații vor fi atrași tot mai mult de posibilitățile oferite de Internet pentru o abordare detaliată și multilaterală a vreunei chestiuni specifice. Propaganda electorală de la televiziune tinde întotdeauna să fie negativă și mesajul ei se adresează telespectatorului care nu l-a căutat neapărat. Cei care urmăresc știrile de seară ori un meci de fotbal, n-au căutat să privească și spoturile electorale în mod special. Dat fiind că atenția telespectatorului nu este concentrată asupra mesajelor candidaților, spoturile electorale televizate au drept scop lăsarea unei impresii puternice. Din păcate, așa cum am menționat anterior, mesajul emoțional este de cele mai multe ori negativ, lovind în contracandidați. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Can Technology Save Democracy?* Revista *National Civic Review*, vol. 87, nr. 1, martie-aprilie 1998. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

DEMOCRAȚIILE CONTEMPORANE

G.Bingham Powell, Jr.

La ora actuală doar aproximativ treizeci de națiuni ar putea pretinde că se bucură de o democrație politică autentică. Cetățenii acestor țări sînt în stare să organizeze alegeri bazate pe concurență și să voteze nestingheriți de nimeni și nimic. Liderii politici naționali se fac responsabili în fața cetățenilor de politicile promovate. Prin votul lor cetățenii le dezaprobă ori le aprobă în continuare. În unele din aceste națiuni procesul politic pare să funcționeze destul de bine: cetățenii participă activ la alegeri, se formează guverne stabile, nemulțumirile își găsesc expresia în competiția democratică și nu în conflicte violente. Însă, acest proces nu funcționează tot atît de reușit în cazul altor națiuni. Implicarea cetățenilor în viața politică ar putea fi caracterizată mai degrabă prin tot felul de dezordini mari și mici și este departe de a fi calificată drept "participare electorală". Guvernele sînt fie instabile, fie iresponsabile, sau amîndouă la un loc. Violența constituie o practică obișnuită.

De ce procesul politic funcționează cu mai mult succes în unele democrații decît în altele? Se constată că mediul social și economic al națiunii, instituțiile și organizațiile ei politice, credințele și strategiile liderilor ei politici, sînt acei factori prin care se obține performanța politică. De asemenea, sistemul de partide politice joacă un rol cheie în acest sens.

Sistemele de partide politice care se adresează mai degrabă unor grupuri înguste de cetățeni decît unei largi majorități electorale, încurajează competiția onestă și legală, ori nemulțumirea politică și violența? Nivelul înalt de participare politică a cetățenilor contribuie sau nu la atingerea stabilității guvernamentale și controlului asupra

violentei? Pînă în prezent la aceste întrebări s-au dat răspunsuri diametral opuse.

Perioada care a urmat celui de al doilea Război Mondial s-a caracterizat prin cele mai numeroase experimente cu democrația.

Pamela Hamilton

Așa ceva nu s-a mai întîlnit în istoria umanității. Înainte de 1900 doar cîteva națiuni puteau fi considerate drept democrații. Numărul lor a crescut pînă la aproximativ douăzeci după 1920, dar evenimentele ce au însoțit Marea Depresie au reușit să destrame cîteva din ele (inclusiv Germania, Austria și Estonia).

Dacă termenul "democrație" este limitat doar la acele sisteme politice în care toți cetățenii participă zi cu zi la procesul de luare a deciziilor politice, atunci putem spune că așa democrații pur și simplu nu există pe fața pămîntului. Este foarte îndoielnic ca o unitate atît de mare ca națiunea să funcționeze ca o democrație pură. Contextul electoral competitiv și cele cîteva partide politice care alcătuiesc alternativele dintre care alegătorii urmează să aleagă, sînt o caracteristică distinctă

a procesului democratic contemporan. A studia performanța politică din sistemele democratice actuale înseamnă a studia performanța politică a acelor națiuni ce organizează alegeri competitive la care poate participa majoritatea cetățenilor.

Pentru a stabili numărul democrațiilor naționale contemporane, trebuie să identificăm acele sisteme politice care îndeplinesc fiecare din următoarele criterii:

1) legitimitatea guvernului se bazează pe faptul că acesta reprezintă interesele și doleanțele cetățenilor săi. Adică, guvernul cere ca cetățenii să se supună hotărîrilor sale, dat fiind că cetățenii l-au împuternicit prin votul lor să adopte hotărîrile respective.

2) Alegerile politice competitive constituie aranjamentul care reglementează acest "tîrg" al legitimității. Liderii sînt aleși la intervale regulate, iar alegătorii pot alege dintr-un număr mai mic sau mai mare de candidați. În practică e nevoie de cel puțin două partide politice care au șansa de a cîștiga

alegerile pentru ca opțiunile alegătorilor să aibă sens.

3) Majoritatea adulților pot participa la procesul electoral deopotrivă ca alegători și candidați la funcții publice importante.

4) Votul cetățeanului este secret și nimeni nu-l poate obliga pe cetățean să voteze pentru cutare sau cutare candidat.

5) Atît cetățenii cît și candidații se bucură de libertățile fundamentale ale expresiei, presei, întrunirilor și asocierii. Atît partidele existente cît și cele noi au dreptul să desfășoare activități pentru a atrage noi membri și a cîștiga simpatiile alegătorilor. ♦

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Contemporary Democracies, Participation, Stability and Violence*. Editura "Harvard University Press". Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

- ◆ În cursul lunilor ianuarie și februarie Comisia Electorală Centrală și IFES-Moldova au lucrat în comun asupra elaborării broșurii *Ghidul electoral*, destinată în special funcționarilor electorali. Necesitatea unui asemenea ghid este determinată de asigurarea unei aplicări uniforme a procedurilor prevăzute de legislația care stabilește modul de organizare și desfășurare a alegerilor și referendumurilor în Moldova. Pe lângă texte explicative împărțite în capitole tematice, ghidul va cuprinde prevederi din Codul electoral, Legea privind modificarea și completarea Codului electoral, extrase din Declarația Universală a Drepturilor Omului, Declarația Consiliului Interparlamentar cât privește drepturile electorale ale cetățenilor și desfășurarea corectă a alegerilor. De asemenea, ghidul este dotat cu o anexă ce include calendarul electoral, lista legilor și altor acte normative care reglementează organizarea și desfășurarea alegerilor în Moldova, precum și un studiu asupra sistemelor electorale folosite în lume. *Ghidul electoral* urmează să iasă de sub tipar la începutul lunii martie a anului curent.

- ◆ În zilele de 10, 13 și 18 ianuarie, IFES-Moldova și Direcția Juridică a Aparatului Parlamentului au organizat câte o masă rotundă unde au fost discutate diferite inițiative și sugestii de modificare și îmbunătățire a legislației care reglementează activitatea administrației publice locale, înregistrarea și funcționarea partidelor și altor organizații social-politice organizarea, și desfășurarea procesului electoral.

Aspect de la masa rotundă din 18 ianuarie

- ◆ Postul de radio "Antena C" al municipiului Chișinău a continuat să difuzeze până la 31 ianuarie ciclul de emisiuni *Vocea Civică - ghid radiofonic al funcționarului public*, realizat în comun de IFES-Moldova și Liga pentru apărarea drepturilor omului din Moldova LADOM. Difuzarea emisiunilor a început în luna noiembrie a anului trecut, acestea fiind consacrate problemelor cu care se confruntă funcționarii publici și modalităților de implementare eficientă a celor două legi adoptate recent cu privire la noua organizare administrativ-teritorială a Moldovei și administrația publică locală.
- ◆ În ziua de 11 ianuarie IFES-Moldova și Comitetul pentru libertatea presei din Moldova au organizat o masă rotundă în cadrul căreia au fost discutate diverse cazuri legate de încălcarea dreptului la informația publică în Moldova, necesitatea introducerii unor modificări în legislația care reglementează activitatea presei scrise și a audiovizualului, precum și a adoptării a unei Legi care să asigure accesul liber la informația publică.
- ◆ În ziua de 20 ianuarie, dl. Nyegosh Dube, redactor-șef al buletinului informativ *SEAL*, editat de către Centrul Fundației Europene, a solicitat permisiunea IFES-Moldova de a republica într-unul din numerele viitoare ale buletinului respectiv interviul cu dna. Natalia Izdebschi, șefa secției de înregistrare a partidelor, organizațiilor social-politice și obștești de pe lângă Ministerul Justiției, care a apărut în buletinul informativ *Vocea Civică* (vol.IV, nr.21, noiembrie-decembrie, 1998) al IFES-Moldova.
- ◆ În ziua de 26 ianuarie, reprezentantul IFES-Moldova a participat la o masă rotundă organizată de fundația Soros-Moldova. La această întâlnire s-a discutat proiectul Legii cu privire la fundații care a fost elaborat în cadrul unui proiect comun al fundațiilor IFES-Moldova și Soros-Moldova și adoptat - în urma unor modificări - în prima lectură de Parlament în 1997.
- ◆ În ziua de 1 februarie IFES-Moldova și LADOM au organizat o masă rotundă unde au fost discutate rezultatele ciclului de emisiuni *Vocea Civică - ghid radiofonic al funcționarului public*. S-a convenit că asemenea emisiuni sînt actuale și necesare, dat fiind că cetățenii trebuie informați în legătură cu rolul, responsabilitățile și drepturile funcționarului public, măsurile care se iau de autorități pentru a asigura îndeplinirea prevederilor Legii cu privire la noua organizare administrativ-teritorială și Legii cu privire la administrația publică locală. De asemenea, în cadrul mesei rotunde a fost discutată posibilitatea desfășurării altui proiect comun IFES-Moldova-LADOM al cărui scop să fie pregătirea observatorilor locali pentru alegerile locale din acest an. ◆

The English Speaking Union- Moldova

ESUM (Uniunea vorbitorilor de limbă engleză din Moldova) este o organizație obștească, republicană, nonprofit, neguvernamentală, apolitică, al cărei scop de bază este promovarea cunoașterii limbii engleze. ESUM este o bransă a organizației internaționale The English Speaking Union. ESU are filiale în peste 41 țări, iar sediul ei central se

află în Londra. Obiectivul uniunii este de a promova consensul internațional și dezvoltarea potențialului uman spiritual prin intermediul folosirii largi a limbii engleze, dat fiind că aceasta constituie una din principalele limbi de comunicare între popoarele planetei. Pentru milioane de oameni engleza a devenit cheia performanței personale în arte, afaceri, politică și tehnologii. Contribuția limbii engleze la consolidarea prieteniei și cooperării internaționale a devenit de o importanță majoră.

ESUM a căpătat personalitate juridică în luna decembrie a anului 1998.

ESUM își propune să realizeze următoarele scopuri:

- întărirea relațiilor de prietenie și cooperare între popoare, grupuri și persoane individuale, în spiritul încrederii și înțelegerii reciproce și al respectării tradițiilor și autonomiei fiecărei entități;
- să ajute membrii uniunii să-și lărgescă orizontul de cunoștințe și concepțiile, să-și dezvolte deprinderile și competențele personale și profesionale prin promovarea însușirii limbii engleze, să organizeze cursuri de specialitate și de inițiere în limba engleză pentru elevi, studenți și adulți;
- să promoveze integrarea Moldovei în procesul de diversificare internațională ca partener egal prin intermediul limbii engleze - atât ca limbă comună cât și ca limbă intermediară;
- popularizarea culturii și tradițiilor din Moldova și Marea Britanie, precum și a altor țări;
- editarea de publicații de specialitate;
- organizarea de seminarii științifice și conferințe;
- facilitarea accesului membrilor săi la informațiile necesare perfecționării lor profesionale;
- acordarea de burse de studii și documentare membrilor uniunii sau altor categorii de persoane care se înscriu în sfera de interese a activităților uniunii.

ESUM își propune să desfășoare în acest an următoarele activități:

- organizarea în ziua de 6 martie a unui concurs de oratorie publică (public speaking competition) de limbă engleză la Chișinău. La concurs vor putea participa elevii și studenții din Moldova a căror vîrstă se situează între 16 și 20 ani. Primilor doi cîștigători ai acestui concurs li se va oferi posibilitatea de a participa la un concurs internațional de oratorie publică de limbă engleză care se va desfășura în perioada 11-14 mai 1999 la Londra.
- difuzarea de cursuri de limbă engleză radiofonice în cadrul unor posturi naționale de radio;
- organizarea unor cursuri de limbă engleză pentru elevi și studenți;
- formarea unui centru de resurse care să cuprindă cărți, reviste și ziare în engleză, precum și materiale legate de studierea limbii engleze.

Adresa: English Speaking Union - Moldova, Str. Sadoveanu 6, 16, Chișinău, MD2044. Tel.: 33 58 56

Vocea Civică

Volumul 5, Nr.1 (22) Ianuarie-Februarie 1999

Editor

IFES-Moldova
Str. George Meniuc, nr. 3
MD2009 Chișinău, Moldova

Tel.: 733255, 731477

Fax: 733621

E-mail: office@ifes.moldnet.md

IFES-Moldova

Director
Dorin Tudoran

Coordonator principal
de programe

Igor Boțan

Coordonator
financiar-administrativ

Victor Gane

Coordonator Centrul
de resurse/Machetare

Tamara Chitoroagă

Coordonator de program

Gabriel Mumjiev

Asistent/Relații cu publicul

Ina Gutium

Șofer/Curier

Andrei Bardari

Programul IFES în Moldova este
finanțat de Agenția Statelor Unite
pentru Dezvoltare Internațională,
USAID

Desene de A. Dimitrov

Opiniile exprimate în articolele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă, în mod necesar, și punctul de vedere al Vocii Civice. Întreaga responsabilitate pentru veridicitatea celor afirmate aparține exclusiv autorilor articolelor.